

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto rašymo užduotys

2011 m. valstybinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

2011 m. birželio 1 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

I. SAMPROTAVIMO RAŠINIO UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš siūlomų temų ir parašykite 400–450 žodžių samprotavimo rašinį.

Siūlomos temos:

- 1. Kuo tautos praeitis svarbi dabarčiai?**
- 2. Kaip apie meilę kalbama lietuvių kultūroje?**

Rašydami remkitės kultūrine pa tirtimi (pavyzdžiui, grožinės literatūros ar kitais meno kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

II. TEKSTO INTERPRETACIJOS UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš pateiktų tekstų ir parašykite 400–450 žodžių teksto interpretaciją.

1 TEKSTAS

Kristijonas Donelaitis

METAI (ištrauka)

„Rods, – tarė Lauras, – su miera¹ vis reik pasipurtyt.
Proto reik, kad ką rudens čėse² mėsinėji,
O kad čėrauji³, vėl reik su razumu⁴ čėraut.
Ar tai prots, kad kas, sulaukęs rudenį riebę,
Vis besijuokdams ir dainuodams lašinius ėda
Ir prisiryt akiai kasdien į karčemą lenda?
Juk girdėjot jau, kaip ans Dočys, šokinėdams

¹ Miera – saikas.

² Čėsas – laikas.

³ Čėrauti – eikvoti valgant.

⁴ Razumas – protas.

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2011 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pagrindinė sesija

Ir kasdien girtuodams bei durnai smaguraudams,
 Iš bėdos paskiaus kaip smirdas¹ ubagai teko.
 Vaike! privalgydams ir gerdams mandagiai elkis.
 Mets tur daug dienų, ik visas jis pasibaigia,
 O kožna diena daug kąsnių nor pasisotyt.
 Pusryčiai kasdien ir pietūs, ir vakarienė
 Skilvį permaldyt ir ramdyt pašaro stena;
 O dar irgi paludieniai² daug syk išsišiepę,
 Kad darbai laukų prasiplatina, lūkuria šmotų³.
 Taigi ne vis kasdien nei svodbą⁴ didelę keldams
 Ir nei kokias krikštynas padarydamas čėrauk!
 Ne kasdien vis su smalstumais vėdarą linksmyk
 Irgi ne vis durnai ir taip sau uždarą pūstyk⁵,
 Kad paskiaus valgius tau reiks išplurpt nedarytus.
 Pastarnoks su morkais, ropės irgi repukai,
 Barščiai su burokais bei rauginta lapienė,
 Žirniai, kad su pupoms juos iššutini puode,
 Ir šiupinys gardus, taip jau ir mandagi gručė⁶
 Su kisieliu, kad juos sau išpleškini virdams,
 Ar po tam visaip virti kartupelių⁷ valgiai
 Ir kelmučiai, kad juos sau su uždaru verdi, –
 Vislab bus gardu ir tau didei susigadys⁸,
 Kad kasdien kaip reik bandysi mandagiai čėraut
 Irgi bečėraudams kitų dienų paminėsi.
 Ale nepyk, gaidau⁹! kad žodį dar pasakysu.
 Tarp lietuvninkų daug syk tūls randasi smirdas,
 Kurs lietuviškai kalbėdams ir šokinėdams
 Lyg kaip tikras vokietis mums gėdą padaro.
 Daug tarp mūs yra, kurie, durnai prisiriję,
 Vokiškas dainas dainuot ir keikt pasipratin,
 Ir kaip vokiečiai kasdien į karčemą bėga.
 Todėl tūls žioplys, supliurpęs visą zopostą¹⁰,
 Kartais pusnuogis ant apjuoko rėplinėja.
 Jūs pūstelninkai, ar tam Dievs savo gėrybes
 Mums kasdien ir taip dosniai dovanoja,
 Kad mes jas tikt vis kaip kiaulės ėsdami rytum?
 Pilvą rods kasdien protingai reikia palinksmyt.
 Bet ir, kas ant pilvo reik, vis turime rūpyt.“

K. Donelaitis. Metai ir pasakėčios. V., *Baltos lankos*, 2002.¹ Smirdas – neapsišvietęs negeras žmogus, nevidonas.² Paludienis – priešpiečiai.³ Šmotas – gabalas.⁴ Svodba – vestuvės.⁵ Pūstyti – eikvoti.⁶ Gručė – perlinių kruopų košė.⁷ Kartupelis – bulvė.⁸ Susigadyti – būti naudingam.⁹ Gaidau – kreipinys – mielasis, brolau.¹⁰ Zopostas – atsargos.

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2011 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pagrindinė sesija

2 TEKSTAS**Marcelijus Martinaitis****PRISIMINIMAS (SERBENTA)**

Jauną pavasarį gimiau Serbentos upelėj.
Patiesta drobe parėjau į namus,
susiradau dirbančius tėvą ir motiną,
į rankas įsitvėriau ir ėmiau augti –
nuo pavasario iki pavasario.

Taip ir gyvenom – stati:
kas su dalgiu, kas su kibiru rankose,
o vaikai augdavo – bėgiodami.

Kol nesustodavom, nesustodavo ir gyvenimas:
jį jausdavom tik eidami arba dirbdami.
Nieko daugiau čia nebuvo:
žinojom – mes patys ir esam gyvenimas.

Iki karo čia buvo tik mūsų kaimas.
Po gaisrų, po žudynių
jis ataugdavo iš pasėtų rugių.

Tai buvo laikai, kai miegodavome basi,
nebijodami sapnuot – ir sapnai buvo mūsų.
Ir visi savi naktimis, o gaidgystėmis
keldavosi senelė šildyti mums sekmadienius.

Per Sekmines eidavome prie Serbentos,
susėsdavome ant kranto, atsižiūrėdavom vienas į kitą,
per vandenį, tylėdami, akių nenuleisdami:
kas kiek paaugo arba paseno, kurio nebėra.
Po to visus metus vėl nebūdavo laiko –
reikėjo gyventi.

M. Martinaitis. Pareisiu su paukščiais. V., *Tyto alba*, 2002.

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2011 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pagrindinė sesija

Užrašykite savo eilės numerį, nurodytą protokole _____

Juodraštis

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2011 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pagrindinė sesija

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2011 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pagrindinė sesija

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2011 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pagrindinė sesija

3 TEKSTAS**Bitė Vilimaitė****AKIMIRKA SODE***Angelei*

Buęs ubagas, vėliau arklidžių sargas, dar vėliau – niekas, senis užsuko į kažkieno pirtelę, kur džiūvo išskleista arklio oda, ir gulėjo sau ant plautų, o tas arklio viršus jam atstojo kilimą. Senio kojos drebėjo, rankos gulėjo šalia, sugniaužtos į kumščius, kaip duonos kriaukšlės, mintys krutėjo kaip mažas gyvatynas. Senis nesirengė mirti, šiaip užėjo silpnumas, ir prigulė pakely pailsėti. Jis klajojo keliais kaip nerami dvasia, belsdavosi į duris reikalaudamas valgyti, nepatikusį kąsnį mesdavo šuniui. Mėgo prisiminti, kad ambulatorijos gydytoja kvietusi jį pasitikrinti sveikatos, stovėjusi mažame stikliniame namelyje ir mojusi jam ranka. Senis neturėjo artimųjų. Visas kaimas patyliukais jį šelpė. Tačiau tie kiaušiniai, kuriuos jis rasdavo priebutyje senoj skrybėlėj, seniui atrodė sudėti jo nuosavų vištų, kurios sulaukėjusios tupi medžiuose, duona – iš nesibaigiančio paskutinio kepalų, o lašiniai – tai skalsa, skalsa. Senis nebemylėjo vaikų, niekino moteris, nekentė vyrų. Jo akys kaip plėnimis apneštos anglis žiūrėjo priešiška, rodė, jam visi skolingi ir kalti.

Pailsėjęs senis nušliaužė nuo gulto, susisupo į arklio odą, prisėmė emaliuotą puodelį, numestą ant aprūkusių akmenų, prasispraudė pro duris ir drožė per lauką, kur lingavo violetiniai bulvių žiedai. Vyras ir moteris išplėtę akis žiūrėjo, kaip senis brazda su ta jų arklio oda, o kregždės šaudė pro jį tarsi kulkos. Ir moteris suturėdama uždėjo vyrui ant peties ranką.

Senis artinosi prie savo namų. Skurdas kaip šeško kvapas pasitiko jau priebutyje. Tačiau seniui tai buvo jo namai su nepakartojamais patogumais. Čia ir sausi autai, ir savas dubenėlis, ir avikailis guolyje, ir versmė gyvojo vandens griovyje. Savotiškai apsisvarindamas, senis degindavo atliekas ir skudurus. Jokios gėlės viduj, jokio paveikslo nei nuotraukos. Aišku, būta geresnių dienų, tačiau jų atšvaitus bus prariję atminties akivarai.

Pavalgęs senis išėjo į sodelį. Kriaušė, obelis, slyva – tie trys nenykstantys medžiai atstoja jam ūksmingą sodą. Varnalėšų didžiuliai žali skarmalai slopino jo žingsnius. Senis pakapstė žemę prie seniai suirusios malkinės, išėmė ryšulėlį, išvyniojo, ir vakaro sambrėškoje sušvito keli gelsvi ritinėliai. Jau pamiršta, kokiais keliais jie gauti, senis nebežinojo jų vertės.

Vėjas sušnarėjo lapuose, lyg amžinybės knygoje skubiai ieškotų reikiamo puslapio. Senis kilstelėjo galvą: už slyvos pasimatė stovinti moteris. Ne kartą regėta, medžio dvasia. Čia nieko nebuvo keista. Senis šį kartą nė nelinktelėjo jai, pakumpęs praėjo pro šalį, o staiga užmirštos monetos slydo iš delno į žolę kaip auksinės žuvelės žvynai. Jis užsižiūrėjo į savo namelius, kurių skurdą sušvelnino prieblanda. Švendrių stogas atrodė tauriai, o į balanomis suramstyta lango stiklą atsimušė besileidžianti saulė. Namelis atrodė tarsi laivas, kviečiantis plaukti, ir senis įžengė į vidų tuščiomis rankomis. Pasaulis staiga paliko be daiktų, be darbo, be turtų, be meilės ir pasirinkimo. Tą akimirką jis dar buvo gyvas.

B. Vilimaitė. Papartynų saulė. V., *Tyto alba*, 2002.

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2011 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pagrindinė sesija

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2011 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pagrindinė sesija

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2011 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pagrindinė sesija